

Yurt Dışı Çıkış Harcının Etkinliğinin Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk TEKİN¹

¹Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, selcuktekin@trakya.edu.tr

ORCID: 0000-0003-2725-0651

Özet: Kamu otoritesi tarafından zorunlu olarak alınan gelirlerden biri de yurt dışı çıkış harcı uygulamasıdır. Genel bütçe gelirleri arasında ciddi bir yer tutamayan bu gelirler, kamu hizmeti karşılığında alınmaktadır. Ülkemizde yapılan son düzenlemelere göre yurt dışı çıkış harcı tutarı 500 TL olarak belirlenmiştir. Bu tutar her sene yeniden değerlendirilme oranında artırılacağı gibi artırılmış tutarları da üç katına kadar artırma sifra kadar indirme yetkisi Cumhurbaşkanına verilmiştir.

Yurt dışına çıkmak için ve ülkemizin itibarının bir temsili olması bakımından verilen kamu hizmeti karşılığında sadece yurt dışı çıkış harcı alınmamaktadır. Aynı zamanda pasaport harcı ile bu pasaportlar için değerli kâğıt bedeli de alınmaktadır. Bu harcı ödemeyenler yurt dışına çıkış yapamamaktadırlar. Bu durum bir yandan seyahat özgürlüğünü ihlal etmekte, diğer yandan mülkiyet hakkına aşırı müdahale edildiğini göstermekte öte yandan da harçların aynı hizmetten birden fazla alınması nedeniyle vergi hatası kapsamında mükerrer alınmış olması sonucunu doğurmaktadır. Gerek Anayasaya aykırı olması gerek mükerrer alındığından vergi hatası kapsamına girmesi gerekse de genel bütçe gelirleri içinde yetersiz düzeyde bulunması sebepleriyle yurt dışı çıkış harcının kaldırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yurt dışı çıkış harcı, vergi hatası, değerli kâğıt bedeli, seyahat özgürlüğü

Evaluation of the Effectiveness of Departure Tax

Abstract: One of the revenues compulsorily collected by the public authority is the application of departure tax. These revenues, which do not have a significant place among the general budget revenues, are received in exchange for public services. According to the latest regulations in our country, the amount of departure tax has been determined as 500 TL. This amount will be increased by the revaluation rate every year, and the President has been given the authority to increase the increased amounts up to three times and reduce them to zero.

In order to go abroad and as a representation of our country's reputation, only a departure tax is not collected in return for the public service provided. At the same time, passport fees and valuable paper are also charged for these passports. Those who do not pay this fee cannot go abroad. On the one hand, this situation violates right to travel, on the other hand, it shows that there is excessive interference with the right to property, and on the other hand, it results in the fees being collected repeatedly within the scope of tax error due to the same service being charged more than once. It was concluded that the departure tax should be abolished due to the fact that it is unconstitutional, falls within the scope of a tax error because it is collected repeatedly, and is insufficient within the general budget revenues.

Key Words: Departure tax, tax error, valuable paper fee, right to travel

1. GİRİŞ

Kamu gelirlerinden en büyük olan vergi; kamu gücüne dayanılarak karşılıksız biçimde alınan bir gelir türüdür. Buna karşılık harçlar ise yine kamu gücüne dayanılan ve fakat kamu hizmetinin karşılığı olarak alınan bir gelir türüdür. Anayasamızın çeşitli maddelerinde kamu gelirlerinin ihdasına yönelik temel ilkelerin belirlendiği görülmektedir. Vergiler, harç ve resimler ile diğer benzeri mali yükümlülükleri ihdas ederken ya da değiştirirken belirtilen temel anayasal kurallar belirleyici olmaktadır. Doğrudan mülkiyet hakkına müdahaleyi içeren bu mali yükümlülüklerin Anayasa ile belirtilen sınırların dışına çıkarılmaması zorunludur. Bu zorunluluk hukuk devleti olmanın doğal bir sonucudur. Bu kapsamda çalışmamızda uzun bir süredir yürürlükte bulunan ve son dönemlerde de tutarı artış gösteren yurtdışı çıkış harcının anayasal ilkeler yönünden değerlendirilmesi yapılmıştır. Yurtdışı çıkış harcı; sadece Türk vatandaşlarından

alınan bir mali yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Bu noktada belki de en büyük eleştiriye bu yönü almaktadır. Zira dünyada kendi vatandaşından yurt dışına çıkarken harç ya da benzeri mali yükümlülük talep eden üç ülkeden birisi ise Türkiye'dir. Diğer ülkeler İran (<https://www.rferl.org/a/iran-skyrocketing-departure-tax-proposal-anger-tourism/28914103.html>, 10.10.2024) ve Filipinler (<https://www.tripzilla.com/countries-departure-tax/77780>, 10.10.2024)'dir. Başkaca birçok ülkede sadece kendi vatandaşlarından değil ülkesinden çıkış yapan ya da ülkelerine giriş yapan herkesten şehir vergisi, havalimanı vergisi, turist vergisi, yolcu hizmet vergisi ya da ücreti gibi isimlerle çeşitli vergi ve benzeri mali yükümlülükler talep edilmektedir (Keen ve Strand, 2006:17).

Ülkemizde sadece Türk vatandaşlarının (muaf olanlar dışında) her yurt dışı çıkışı sırasında 12.08.2024 gününden itibaren uygulanmak üzere 500 TL olarak harç alınmaktadır. Bu tutar, izleyen

senelerde yeniden değerlendirme oranında artırılıp sürekli güncellenecektir. Önemli bir kısmı genel bütçe gelirlerine aktarılan yurtdışı çıkış harcının Cumhurbaşkanınca da üç katına kadar artırılabilmesi yetkisinin verildiği görülmektedir. Hatta üç katına kadar artırma yetkisi, yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden de uygulanabilecektir. Dahası yetkinin içeriğinde harcı sifıra kadar indirebilme de bulunmaktadır.

Yurtdışı çıkış harcının içerdiği hükümler ile özellikleri dikkate alınarak başta Anayasanın seyahat özgürlüğü, mülkiyet hakkına aşırı müdahale yönleriyle ve normlar hiyerarşisi bağlamında anayasaya aykırı olduğu, aynı hizmetten birden fazla harç alınması yönüyle de verginin mükerrer olmaması kuralını çiğnediğinden bahisle vergi hatası kapsamına girdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu kapsamda çalışmamızda yurtdışı çıkış harcının içeriği, gelişimi, tahsil edilen tutarların ayrıntılı analizi ve verimliliğinin etkinliği konularına değinilmiştir. Anayasamızın ilgili hükümleri ile olan bağlantısı çerçevesinde esasında seyahat özgürlüğüne aykırı olduğuna vurgu yapılarak mükerrer vergileme olduğundan bahisle 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) (10,11,12.01.1961 tarih ve 10703 10704, 10705 Sy. R.G.) kapsamında vergi hatasına girdiğinin düşünüldüğü belirtilmiştir.

2. KAVRAMSAL DURUM

2.1. Vergi kavramı

Vergiler, dünyada uzun bir süredir kamu gücüne dayanılarak alınan en önemli gelir kaynağı durumundadır. Vergi ve vergileme salt modern toplumlara özgü olmayıp aksine verginin tarihi, devlet olgusunun ortaya çıkmasına kadar uzanmaktadır (Şen ve Sağbaş, 2023:11). Devletlerin egemenlik gücünün bir simgesi olan vergilendirme yetkisinin kullanılması suretiyle tahsil edilmektedir. Herkes tarafından mali güçlerine göre alınmaya çalışılmaktadır. Kamu hizmetlerinin finansmanında kullanılmak üzere başta anayasalar olmak üzere yasalarla temel çerçevesi çizili maddî ve usulü hükümlere göre uygulanmaktadır. Kamu gücünün bir temsili olması bakımından taraflar arasında eşitlik olmaksızın konulan tek yönlü kurallara göre tarh ve tahsil edilmektedir. Bu yönüyle vergiler etimolojik olarak “verme” eyleminden türemiş, esasında kökeninin dayanağı otoriteye karşı bir minnet duygusuyla hediye olarak ödenmeye başlamış, zamanla kamu tarafından belirlenen değer veya oran üzerinden alınan zorunlu bir kamu geliri halini almıştır (Giray, 2021:2,3). Devlet gücünün kullanıldığı bu gelir türünün hiç kuşkusuz en temel dikkat çeken yanı herhangi bir karşılığının bulunmamasının salt devletin varlığı ve otoritesi

karşısında o güce yönelik ödenmesi durumudur. Bu bağlamda her ne kadar hukuk sistemimizde Anayasa ve diğer mevzuatta herhangi bir tanıma yer verilmemiş bile olsa (Saban, 2023:4) literatürde verginin tanımına yönelik birçok düzenleme ve açıklama yapıldığı görülmektedir.

Devletin egemenlik gücü çerçevesinde elde ettiği gelirlerden en önemlisi olan verginin karşılığına ve bir kamu hizmetine bağlı olmayan kimi parasal değerlerin, kesin biçimde ve geri ödenmemek maksadıyla kamuya geçirilmesidir (Uluatam, 1994:6).

Vergi, özel bir yarar vadetmeksizin devlet ya da vergilendirme yetkisi almış diğer kamu kurum ve kuruluşların yüklendiği mali, ekonomik, sosyal gibi görev ve fonksiyonları yerine getirebilmek amacıyla gerçek ve tüzel kişilerden ve dahi tüzel kişiliği bulunmayanlardan egemenlik gücüne dayanarak belli kurallar içinde aldığı ekonomik değerdir (Şen ve Sağbaş, 2023:1).

Vergi, kamu harcamalarını karşılamak için devlet tarafından egemenlik gücü kapsamında bireylerden aldığı paralardır (Mutluer ve diğ., 2010: 182).

Vergi, devlet ya da ondan yasal yetki almış kamu tüzel kişilerin, yasal süreçler içinde gerçek veya tüzel kişilerden zorla ve doğrudan bir karşılığı olmaksızın alınan parasal ödemelerdir (Çevik, S., 2018:226).

Vergi, devletin amme giderlerini karşılamak amacıyla egemenlik gücünün bir göstergesi olarak gerçek ve tüzel kişilerden, mali güçleri oranlarında, karşılığı olmaksızın, kesin ve zora dayalı biçimde topladığı parasal değerlerdir (Çomaklı ve Ayrangöl, 2016:6).

Vergi, kamu giderlerini karşılamak için, herkesten mali gücü çerçevesinde yetkili kurumlarca tahsil edilen, zorunlu, kesinleşmiş ve karşılıksız parasal ödemelerdir (Biyay, 2024: 39).

Belirtilen bu tanımlardan hareketle vergilerin temel özelliklerini aşağıdaki gibi belirtebiliriz:

- Vergiler, kamu harcamalarının finansmanı için toplanırlar.
- Vergiler, karşılıksızdır.
- Vergiler, egemenlik gücünün bir göstergesi olarak zora dayalı alınır, zorunludur.
- Vergiler, mali güce göre herkesten (gerçek ve tüzel kişiler) alınır.
- Vergileri yetkili kamu kurumları tahsil eder.
- Vergiler, geri ödenmemek üzere alınır, kesindir.
- Vergilerin ihdası, değiştirilmesi ya da kaldırılması yasayla olmak zorundadır.
- Vergiler, parasal bir ödemedir.

2.2. Harç Kavramı

Harç, devlet ya da başka bir kamu kurum veya kuruluşunun yaptığı ticari ya da sınai nitelikte olmayan kamusal nitelikteki hizmetler karşılığında bunlardan yararlananlardan alınan nakdi bir bedeldir (Şen, H. V Sağbaşı, İ, 2023:38). Kimi kamu kurum ve kuruluşlarının gerçekleştirdikleri hukuksal işlemlerden ve sundukları hizmetlerden ötürü aldıkları paralardır (Çakır ve diğ., 2018:117). Devletin toplum faydasına arz ettiği hizmetlerden ayrıca özel fayda elde edilmesi amacıyla alınan bedeldir (Akdoğan, A., 2017:108; Işık, A., 2014:152). Harçlar vergiye benzer ancak bazı yönleriyle vergiden ayrılan bir kamu geliri olup özellikleri itibariyle fiyat ile vergi arasında değerlendirilebilen sadece kamu kurumlarınca sunulan hizmetlerden özel fayda sağlayanlardan alınan bedellerdir (Egeli, H. ve Karakoyun, F., 2019: 53). Belirtilen tanımlardan hareketle harcın özellikleri şu şekilde belirtilebilir:

- Harç, bazı kamu kurumlarının sunduğu hizmetlerden yararlananlardan alınan karşılığı bu hizmetler olan bedellerdir.
- Harçta ödenen bedelin bir kamu hizmeti olarak karşılığı bulunmaktadır. Kamu hizmetleri ödenen harcın bir karşılığı olarak sunulurlar.
- Kamusal hizmetlerle ilgili bulunması sebebiyle zora dayalı bir gelir türüdür.
- Harca konu edilen hizmetler, merkezi ya da yerel yönetimlerce sunulur.
- Harç bedeli ile hizmet maliyeti arasında birebir bir ilişki bulunmamaktadır. Harç bedeli hizmet maliyetinin üstünde ya da altında olabilir.
- Harçlar, parasal bir yükümlülüktür.
- Harca konu kamu hizmetinin tüketiminden mahrum bırakılma ilkesi uygulanabilir (Yavuz, 2016:371).
- Anayasanın 73'üncü maddesi gereği harçlar da tıpkı vergiler, resimler ve benzeri mali yükümlülükler gibi yasayla konur, yasayla değiştirilir, yasayla kaldırılırlar.

Harçlar vergiler gibi karşılıksız değildir, zorunludur, harçlarda maliyet-bedel karşılaştırması yapılmaz (Susam, N., 2019:216). Harç ile vergi arasındaki en mühim fark, harcın bir *karşılığının* olması, verginin ise *karşılıksız olma* ögesini içermesidir (Kaneti ve diğ., 2022:6). Devletin ticari ve/veya sınai içerikte bulunmayan kimi hizmetleriyle şahıslara sağladığı özel bir yarar sebebiyle cebren aldığı iktisadi değerler harcın konusunu teşkil etmektedir (Batı, 2023;34).

3. YURTDIŞI ÇIKIŞ HARCİ DÜZENLEMESİ

Yurt dışı çıkış harcının içeriği ile ilgili bilgiler verirken öncelikle yurt dışına çıkış işlemlerinin neler

olduğuna değinilecektir. Bu kapsamda pasaport işlemleri, pasaport işlemleri için gerçekleştirilen kamusal hizmetlerden bahsedilerek yurt dışı çıkış harcı uygulamasının geçmişten günümüze seyri açıklanacaktır.

3.1. Pasaport İşlemleri

Yurt dışı giriş-çıkışına ilişkin Osmanlı Devletinden bu yana birçok düzenleme yapıldığı görülmektedir. Osmanlı'da yerli ve yabancı herkesten bir seyahat belgesi istenildiği görülmektedir (Erdem, 2023: 112). Bu belge zamanla "yol hükmü", ardından "mürur tezkiresi" ardından da "pasaport" halini almıştır. Pasaport uygulaması aynı zamanda kendisinden harç alınacak bir vesika olarak da görülmüştür. Tanzimattan (1839) önce örfi vergiler arasında yer alan pasaport harcının Tanzimattan sonra da alındığı görülmektedir. Tanzimattan sonra pasaporta ilişkin ilk kez 1841 tarihli Men'-i Mürur Nizamnamesi'nde yerli olmayanların Osmanlıya girmesi ve seyahat etmesine yönelik düzenlemeler (Keha, 2019:349) yapılmış, ardından 1867 tarihinde Pasaport Odası Nizamnamesiyle beraberinde pasaportu bulunan yabancıların Osmanlı'da yolculuk yaptığında ayrıca mürur tezkeresi de almak zorunluluğu kesin kurallara bağlanmıştır (Sezer, 2003:116). 1867 yılında çıkarılan Pasaport Nizamnamesini 1884 yılındaki Pasaport Nizamnamesi izlemiş, son olarak 1911 yılında nizamname yerine Pasaport Kanunu ihdas edilmiştir (Erdoğan, 2020:74) Bu kanunu 20 Teşrinisani 1334 tarihli (20 Kasım 1918) kanun izlemiş ve bu kanun cumhuriyet Türkiye'sinde de 1938 yılına kadar uygulanmıştır. 1938 yılında 3519 sayılı Pasaport Kanunu (15.07.1938 tarih ve 3960 Sy. R.G.) kabul edilmiş, nihayet günümüzde de uygulanmakta olan 5682 sayılı Pasaport Kanunu (24.07.1950 tarih ve 7564 Sy. R.G.) kabul edilmiştir. Bu kanunda yer alan harç hükümleri 1952 tarihli 5887 sayılı Harçlar Kanunu'yla (29.02.1952 tarih ve 8047 Sy. R.G.) yürürlükten kaldırılmış, yerine 1964 tarihli 492 sayılı Harçlar Kanunu (17.07.1964 tarih ve 11756 sSy. R.G.) ile tüm harçlar bir kanunda birleştirilmiştir.

Pasaport Kanunu'nun 1'inci maddesinde hem Türk vatandaşları olanlar hem de olmayanlar Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen yolcu girişi ve çıkışı yapılan yerlerden Türkiye'ye girip çıkabilmekte, 2'nci maddesine göre ise bu kişilerin polislerce geçerli pasaport ya da bunun yerine geçen bir belgeyi sunmaları şart tutulmaktadır. Yine gümrük ve diğer işlemlerin tekemmülü amacıyla polislerce giriş ya da çıkış işlemlerinin sonuçlandırılmasının zorunlu olduğu anılan madde hükmünde belirtilmektedir. Dolayısıyla usulüne uygun olarak düzenlenmiş ve geçerliliği devam etmekte olan pasaportu ibraz etmeyen kimselerin Türkiye'ye giriş çıkışı yasaklanmıştır. Her ne kadar

pasaportunu yanına almamış veya ibraz edemeyen Türk vatandaşlarının sadece Türkiye'ye girişleri sırasında Türk vatandaşı olduklarını ispatlayıcı bir belge sunmaları durumunda Türkiye'ye kabul edilmeleri mümkünken (Pasaport Kanunu madde:3), pasaport ibraz etmeyen Türk vatandaşlarının hiçbir surette yurt dışına çıkışına izin verilmemektedir. Bir başka ifade ile Türk vatandaşları pasaport olmaksızın da Türkiye'ye giriş yapabilirlerken (vatandaş olduklarını başka suretle ispat ettikleri takdirde) Türkiye'den asla çıkışına izin verilmemektedir. Kısacası sadece usulüne uygun düzenlenmiş ve geçerliliği bulunan pasaport sahibi Türk vatandaşlarının yurt dışına çıkışına izin verilmektedir.

3.2. Pasaport Harcı ve Değerli Kâğıt

Bir önceki kısımda da belirtildiği üzere pasaport ya da bunun yerine geçen varaka zarureti 5682 sayılı kanunun 2'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, Türk vatandaşları ile yabancıların Türkiye'ye girebilmeleri ve çıkabilmeleri için yolcu girişi ve çıkışı yapılan kapılarda bulunan polisler pasaportlarını göstermek zorunda buldukları, gümrük ve diğer işlemler için de bunun şart olduğu hükme bağlanmıştır. Pasaportun tanımı ise Pasaport Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin (14.08.2014 tarih ve 29088 Sy. R.G.) 4'üncü maddesinde yapılmıştır. Buna göre pasaport yasayla yetkili kurumların verdiği ve taşıyıcısına bir ülkenin ulusal sınırlarından ötekine geçmeyi sağlayan belgedir. Dolayısıyla Türk vatandaşları her hal ve takdirde yurtdışına çıkarken ve yurtdışından ülkeye girişte ve diğer ülkelerin sınırlarından diğerine geçmek üzere verilen bu belgeyi kullanmak zorundadırlar. Bu belge aynı zamanda yurttış olmanın doğal hakkı olarak tanzim edilmektedir. Verilen pasaportların geçiş olanakları farklı olmakla birlikte teorik olarak tümünün düzenlenmesinden bahisle de harç alınmaktadır.

Pasaport harcı, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 83 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre pasaportun harca tabi olduğu (madde 83), harca konu işlemin yapılmasını isteyen kişilerin harcı ödemek zorunda olan mükellefler olduğu (madde 84), harçların (6) sayılı tarifede belirtilen

işlemlerden, işlemin türü ve içeriğine göre maktu alınacağı (madde 89), makbuz mukabilinde ya da basılı damga vurularak (madde 93) ve peşin (madde 94) ödenmesi gerektiği hükmolunmuştur.

Değerli kâğıt ise 210 sayılı Değerli Kağıtlar Kanunu'nun (28.02.1963 tarih ve 11343 Sy. R.G.) 1'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre kanun ekinde belirtilen tablodaki kâğıt ve belgeler "değerli kâğıt" sayılmaktadır. 2'nci maddesinde ise değerli kâğıtların ilgisi bulunan işlemlerde kullanılması zorunluluğu getirilmiştir. Kanuna bağlı "Değerli Kağıtlar Tablosu"nun 3'üncü sırasında pasaportlar düzenlenmiştir. Her yıl pasaportlardan alınan değerli kâğıtlar tutarı Muhasebat Genel Müdürlüğü tebliğleri ile ilan edilmektedir. Nitekim değerli kâğıt bedelini belirleme yetkisi Değerli Kağıtlar Kanunu'nun 1'inci maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde Maliye Bakanlığı'na verilmiştir¹.

Belirtilen düzenlemelere göre Türk vatandaşının yurt dışına çıkabilmesi için mutlaka pasaport alması, bu pasaportun usulüne uygun düzenlenmiş bulunması ve geçerliliğinin devam etmesi, pasaportun aynı zamanda kullanılabilmesi için değerli kâğıt bedelinin ödenmiş olması zorunludur. Yurt dışına çıkmak isteyen bir Türk vatandaşı aldığı bu pasaport için;

- Harçlar Kanunu'na göre pasaport harcını² (Bazı pasaport hamilleri bu harçtan muaf tutulmuşlardır),
- Değerli Kağıtlar Kanunu'na göre değerli kâğıt bedelini³ ödemek zorundadır.

Gerek pasaport için uygulanan harç yurda giriş ve çıkış faaliyetleri için verilen hizmetlerin karşılığı olarak ödenmekte gerekse de ödenen değerli kâğıt bedeli, pasaportun kullanılması esnasında pasaportun defter bedeli olarak alınmaktadır. Kısacası pasaport alımı sırasında ödenen harç, yurt dışı giriş ve çıkış hizmetinin bir karşılığı olarak alınmaktadır. Aynı zamanda pasaport bir değerli kâğıt olarak resmi bir varaka olduğundan ayrıca Değerli Kağıtlar Kanunu kapsamında üzerinden değerli kâğıt parası da tahsil edilmektedir.

¹ Bu yetkinin Anayasanın 73'üncü maddesine aykırı olduğu açıktır. Kanunla belirlenmemiş ve vergilendirme yetkisinin devri niteliğindeki bu madde açıkça anayasaya aykırıdır.

² 2024 yılında uygulanacak Pasaport harçları 30.12.2023 tarih ve 2. mükerrer 32415 sayılı Resmî Gazete'deki 94 Seri No'lu Harçlar Kanunu Genel Tebliği'ne göre belirlenen tutarlarda harçlar ödenecektir. Bu tutarlar 2025 yılında

uygulanacak yeniden değerlendirme oranında (%43,93) artırılabacaktır.

³ Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No:86)'ne (28.12.2023 tarih ve 32413 sayılı Resmî Gazete) göre 2024 yılında pasaportlardan 790 TL Değerli Kâğıt Bedeli alınmaktadır. Bu bedeller Hazine ve Maliye Bakanlığı'na belirlenmekte, bir zorunluluk olmamakla birlikte teamülen her yıl yeniden değerlendirme oranı kadar artırılarak ilan edilmektedir.

3.3. Yurt Dışına Çıkış Harcı

3.3.1. Ülkemizde Geçmişten Günümüze Gerçekleştirilen Düzenlemeler

Yurt dışına çıkışlar için düzenlenen pasaportlardan alınan harçlardan başka yurt dışına çıkan Türk vatandaşlarından ayrıca harç alınması uygulaması 1961 yılına uzanmaktadır. 02.06.1961 tarihli 5/1280 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) (06.06.1961 tarih ve 10821 Sy. R.G.) ile “dış seyahatlerden istikrar fonuna katılma payı” alınmaya başlanmıştır. Anılan BKK’nın 1’inci maddesinde, kambiyo sınırlandırılmasının hafifletilmesi ve Türk parasının değerinin korunması amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bünyesinde (TCMB) “İstikrar Fonu” adında bir fon kurulması amacı olduğu belirtilmiştir. 7’nci maddesinde de İstikrar Fonu’nun net hâsılatının Maliye Bakanlığınca⁴, konsolide edilen dış borçların taksitlerinin transferleri için Hazine tarafından kambiyo zararlarının karşılanmasında kullanılacağı hükmolunmuştur. Bahsi geçen BKK’nın 3’üncü maddesinde ilgililerden seyahatlerle ilgili olarak gerçekleştirilecek dolar satışları esnasında ve yolcu bilet ve bagaj bedelleri için dolar başına 4,50 TL istikrar fonu katılma payının tahsil edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

Her ne kadar ismi “katılma payı” olarak ifade edilmiş olsa da niteliği itibarıyla “vergi” olarak adlandırılabilirdiği gibi (<https://vergialgi.com/kriz-donemlerinin-kurtaricisi-yurtdisi-cikis-harci>, 25.10.2024). “ve benzeri mali yükümlülük” olarak da isimlendirilebilir. Bu bağlamda Anayasanın 73’üncü maddesindeki yasallık ilkesine aykırı olarak Bakanlar Kurulu ile bir mali yükümlülük düzenlemesi yapıldığı söylenebilir. Bu düzenlemeyi takip eden 2 yılın ardından 196 sayılı Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanunu (23.02.1963 tarih ve 11342 Sy. R.G.) ile yasal görünüme kavuşturulmuştur. Nitekim bu kanun gerekçesinde; dış seyahat harcamaları vergisinin yeni bir vergi olmadığı, 1961 yılı başından bu yana gelen bir dizi reform çalışmalarının devamı olduğu, gelir bütçesi içinde yer alan ve esasen bir tür gider vergisi niteliğinden başka bir şey olmayan istikrar fonu katılma payının yeniden düzenlenmiş hali olduğu ve bu fonun vergi mahiyetine büründürüldüğü belirtilmiştir (https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c011/mm__01011042ss0054.pdf, 10.10.2024).

Belirtilen yasal düzenlemeye göre Türkiye’deki kişilerin tüm dış seyahat harcamaları bu vergiye tabi (madde.1) tutulmuş, bu vergiyi dış yolculuk nedeniyle harcama yapan kişilerin ödeyeceği (madde.2), verginin matrahının ise dış yolculuklar için ayrılan bedel ile Türk ve yabancı ulaştırma şirketlerinin Türkiye’de yer alan araçları tarafından satılan yolcu ve bagaj bilet tutarı olduğu hükme bağlanmıştır. Kanunun 5’inci maddesine göre ise verginin oranının %50 olduğu ve bu tutarın 500 TL’sından az olamayacağı belirlenmiştir. 196 sayılı kanun, 1984 yılına kadar uygulanmış, 2989 sayılı “18.2.1963 Tarihli ve 196 Sayılı Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanununun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun”la (17.03.1984 tarih ve 18344 Sy. R.G.) kaldırılmıştır. 2989 sayılı kanunun gerekçesinde kanunun uygulanmasının tamamen formalitede kaldığı, yurt dışı yolculukların serbestleşmesi ve kambiyo rejiminin kolaylaştırılmış olması kanunun yürürlükten kaldırılmasının zorunlu olduğu

(<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d17/c003/tbmm17003041ss0019.pdf>, 25.10.2024) belirtilmiştir. Ancak Dış Seyahat Harcamaları Vergisinin yürürlükten kaldırılması ve hatta yürürlükte bulunmasının gereksiz olduğu hususu yasama organı iradesiyle belirtilmiş olmasına karşın aynı gün aynı Resmî Gazete’de yayımlanan 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu (17.03.1984 tarih ve 18344 Sy. R.G.) ile yurt dışından çıkışlarda bir bedel (harç) alınması öngörülmüştür. Buna göre Toplu Konut Fonu’nun kaynaklarını düzenleyen 2’nci maddesinin d bendinde; bu fonun kaynakları arasında yurtdışı çıkışlarda çıkış başına en çok 100 dolar karşılığı TL ve Kuzey Kıbrıs Türk Devleti için bunun yarısı tutar olduğu, bu harçtan, kimlerin muaf tutulacağını ya da istisnadan yararlanacağını belirleme yetkisinin Bakanlar Kurulu’nda olduğu hükme bağlanmıştır.

1984 yılından itibaren toplu konut fonunun bir kaynağı şeklinde alınan yurt dışına çıkış harcı, fonların 4684 sayılı “Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (03.07.2001 tarih ve 24451 sayılı Resmî Gazete) ile 2001 yılında tasfiye edilmesi sonucu kaldırılmakla birlikte aynı kanunun Geçici 3’üncü maddesinde; tasfiyesi söz konusu toplu konut fonunun gelirlerinin yeni bir düzenlem yapıncaya değin tahsiline devam olunacağı belirlenmiştir. Dolayısıyla yenisi gelene kadar bu harcın alınması öngörülmüş, yenisi geldiğinde de bu fonun tamamen kaldırılacağı belirlenmiştir. Zaten

tarih ve 30474 sayılı Resmî Gazete) 217 ila 253 maddeleri ile “Hazine ve Maliye Bakanlığı” ihdas edilmiştir.

⁴ Maliye Bakanlığı’nın teşkilat yapısı 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin (09.07.2018 tarih ve 30473 sayılı Resmî Gazete) 13’üncü maddesi ile kaldırılmış yerine 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin (10.07.2018

yenisinin ihdas edilmesi fazla zaman almamış, hemen 9 gün sonra 4705 sayılı “Yurt Dışına Çıkışlardan Harç Alınması ve 4481 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” (12.07.2001 tarih ve 24460 Sy. R.G.) ile 01.08.2001 (yayımını izleyen ay başından) tarihinden itibaren yurt dışı çıkış harcı alınması hükmüne bağlanmıştır. Bu çerçevede mezkur kanunun 1’inci maddesine göre yurt dışına çıkış gerçekleştiren (KKTC hariç) Türk yurttaşlarından çıkış başına 50 ABD Doları karşılığı TL harç alınacağı, Bakanlar Kurulu’nun ise bu muaf olacak şahısları ve buna dair usul ve esasları tespiti ve harç tutarını bir katına değin artırma ya da yasal orana değin indirme yetkisinin bulunduğu hükümlenmiştir. 50 ABD doları karşılığı Türk parası uygulaması uygulamadaki güçlükleri gidermek üzere

(<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D21/Y4/T1/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/6ddfb0c4-5e4d-45ed-8c72-d0614329c00c.htm>, 30.10.2024) değiştirilmiştir. Bu çerçevede 4736 sayılı “Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal Ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un (19.01.2002 tarih ve 24645 Sy. R.G.) 5’inci maddesiyle 01.02.2002 tarihinde yürürlüğe girmek üzere alınacak harç tutarı 70.000.000⁵ Türk Lirası’na (TL’ye) getirilmiş, Bakanlar Kurulu’nun bu tutarı bir katına kadar artırma yetkisi ise üç katına kadar olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle döviz cinsi uygulaması tekrar Türk Lirası olarak uygulanmıştır. Hatta dolara endeksli uygulamadan vazgeçilerek enflasyon karşısında zamanla değer kaybına neden olacağı ve kendi kendine tasfiyesinin sağlanacağı (<https://vergialgi.com/kriz-donemlerinin-kurtaricisi-yurtdisi-cikis-harci>, 30.10.2024) dahi söylenebilir.

Düzenleme bu haliyle tam da akamete uğratılıp zaman içinde anlamsızlaşacağı sürece girmişken bu defa 4705 sayılı kanun kaldırılarak yerine 5597 sayılı kanun (23.03.2007 tarih ve 26471 Sy. R.G.) ihdas edilmiştir. Bu kanun halen yürürlükte olup, yayımlandığı tarihten günümüze kadar hakkında, 11.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6455 sayılı

kanun (11.04.2013 tarih ve 28615 Sy. R.G.), 10.01.2015 gününde yürürlüğe giren 29.01.2014 tarihli ve E.: 2013/66, K.: 2014/19 sayılı Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararı (10 Ocak 2015 Tarih ve 29232 Sy. R.G.), 09.07.2018 gününde yürürlüğe giren 700 sayılı KHK (07.07.2018 tarih ve mükerrer 30471 Sy. R.G.), 01.08.2019 gününde yürürlüğe giren 7186 sayılı kanun (19.07.2019 tarih ve mükerrer 30836 Sy. R.G.), 18.03.2022 gününde yürürlüğe giren 5307 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı (18.03.2022 tarih ve 31782 Sy. R.G.) ile 12.08.2024 gününde yürürlüğe giren 7524 sayılı kanun (02.08.2024 tarih ve 32620 Sy. R.G.) düzenlemeleri söz konusu olmuştur. En son 07.11.2024 günü Yurt Dışına Çıkış Harcı Uygulama Genel Tebliği (<https://www.gib.gov.tr/yurt-disina-cikis-harci-uygulama-genel-teblig-taslagi-hazirlanmistir>, 07.11.2024) taslağı ilan edilmiştir.

Kanun hakkındaki 11.04.2013 gününde yürürlüğe giren 6455 sayılı kanunla 15 TL olarak yasada yazılı maktu harç tutarını sifıra kadar indirmeye Bakanlar Kurulu’nun yetkili olduğu, harçtan kimlerin muaf tutulduğu hususları belirlenmiştir. 29.01.2014 tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı’nda ise, Kanunun 1’inci maddesinin 3 numaralı fıkrasında yer alan “... ile Bakanlar Kurulunca belirlenen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından...” ifadesiyle Bakanlar Kurulu’na verilen yetki, iptal edilmiştir.

Konu hakkındaki 09.07.2018 gününde yürürlüğe giren 700 sayılı KHK, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesi sebebiyle ihdas edilen uyum yasalarından biridir. Yasada yer alan Bakanlar Kurulu ibaresi Cumhurbaşkanlığı olarak değiştirilmiştir. Yine konu hakkındaki 01.08.2019 gününde yürürlüğe giren 7186 sayılı kanunla, 15 TL tutarındaki yurt dışı çıkış harcı tutarı 50 TL’sine çıkarılmış, Toplu Konut İdaresi’ne aktarılan tutar 15 TL’de (Cumhurbaşkanının belirlediği daha düşük başka bir tutar da olabilir) bırakılmış, artan kısım ise genel bütçeye gelir kaydedileceği hükmüne bağlanmıştır. Bir başka ifade ile 7186 sayılı kanunla birlikte yurt dışı çıkış harcının artık tamamı değil küçük bir kısmı (15 TL) Toplu Konut İdaresi’ne, kalan

⁵ Türk Lirasından 6 sıfır atılmak suretiyle 1.1.2005-31.12.2008 yılları arasında Türk Lirası yerine “Yeni Türk Lirası” uygulaması gerçekleştirilmiştir. Burada yer alan 70.000.000 Türk Lirası ibaresinin günümüzdeki 70 TL olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede 5083 sayılı Kanun (31.01.2004 tarih ve 25363 sayılı Resmî Gazete) ile Yeni TL tedavül edilmiş, eski TL’ler ise 1 Ocak 2006 tarihinde tedavülden kaldırılmıştı. İki merhaleli bu çalışmanın ilkinde para biriminin başına “yeni” ifadesi getirilmiş, ikinci safhada ise bir süre sonra bu gelen ibare tekrar kaldırılmıştır. Bu maksatla 04.04.2007 tarih ve 2007/11963 sayılı BKK ile (05.05.2007 tarih ve 26513 sayılı Resmî Gazete) gerekli yetkiler kullanılmıştır. Ayrıca bu

konuda TCMB’nin 08.05.2007 tarih ve 26516 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Yeni Türk Lirası Banknotlarının Tedavülden Kaldırılmasına İlişkin İlan” ile Hazine Müsteşarlığı’nın “Yeni Türk Lirası Ve Yeni Kuruşta Yer Alan Yeni İbarelerinin Kaldırılmasına Ve Uygulama Esaslarına İlişkin Tebliğ” (22.08.2008 tarih ve 26975 sayılı Resmî Gazete) de yürürlüğe girmiştir (<https://www3.tcmb.gov.tr/tlkampanya/sss.html#:~:text=Bilindi%C4%9Ffi%20gibi%2C%2031%20Ocak%202004,Ocak%202006%20tarihinde%20tedav%C3%BClden%20kald%C4%B1r%C4%B1lm%C4%B1C5%9Ft%C4%B1,30.10.2024>).

daha büyük kısmı (35 TL) ise bütçe geliri olarak tahsil edilmeye başlamıştır. Harç, doğrudan bütçe geliri olarak kayıtlara geçmiştir. Yine aynı kanunla Cumhurbaşkanı'na; kanunla belirlenmiş harç miktarını üç katına kadar artırma yetkisi verilmiştir. Ardından 18.03.2022 tarihinden itibaren yurt dışı çıkış harcı tutarı, Cumhurbaşkanınca üç katına kadar artırma yetkisinin tümü kullanılarak üç kat artırılmış ve 50 TL'sından 150 TL'sına çıkarılmıştır⁶. Konu hakkındaki son değişiklik ise 12.08.2024 günü yürürlüğe giren 7524 sayılı kanunla yapılmış ve harç tutarı 500 TL olarak belirlenmiş⁷, bu tutarın her yıl yeniden değerlendirilmesinde artırılması öngörülmüş ve Cumhurbaşkanı'na bu tutar ile yeniden değerlendirilmiş tutarı üç katına kadar artırma yetkisi verilmiştir.

3.3.2. Son durum

Yurt dışı çıkış harcı; uzun soluklu yolculuğunun son durağı olarak şuan itibariyle artık her yıl sürekli biçimde artırılması öngörülen bir bütçe gelir kalemi halini almıştır. En son uygulanmakta olan kanun 5597 sayılı kanundur. Yurt dışı çıkış harcının yükümlüğü yurt dışına çıkış yapan Türk vatandaşları (5597 Sy. Kanun Madde:1/1,2) olup, bunların her çıkışı başına maktu olarak alınmaktadır. Bir başka ifade ile Türk vatandaşı olmayanlardan alınmamaktadır. Her ne kadar yurt dışına çıkış yapan Türk vatandaşlarının maddi durumlarının (mali güçlerinin) göreceli olarak daha iyi olduğu varsayımı⁸ üzerine alınıyor olsa da sadece Türk vatandaşlarından alınması, diğer ülke vatandaşlarından ise alınmaması eşitlik yönünden sakıncalar doğurmaktadır.

⁶ Yine bu noktada 150 TL'lık yurt dışı çıkış harcının 15 TL'lık kısmı Toplu Konut İdaresi'ne kalan 135 TL'lık kısmı ise genel bütçe gelirine aktarılmaya devam etmiştir.

⁷ Harcın 15 TL'lık kısmı Toplu Konut İdaresi için kalan 485 TL'lık kısmı ise genel bütçe gelirine dahil olmaya devam etmektedir.

⁸ Benzer bir düzenleme kaldırılan hayat standardı esasında da vardı. Hayat standardı esasında gelir vergisi mükelleflerinin belli bir yaşam koşulunda olduğu varsayılır, her bir ticari, mesleki kazanç elde eden gelir vergisi mükelleflerinin beyan edecekleri gelir vergisi matrahlarının temel ve ek göstergelere göre belirlenen tutarlardan aşağı olamayacağı varsayıldı. Ek göstergelerden biri de her bir yurt dışına çıkış işlemi (yılda bir defa hac ziyareti hariç) uygulanmaktaydı. Ancak bu uygulama 4369 sayılı kanunla (29.07.1998 tarih ve mükerrer 23417 Sy. R.G.) kaldırılmıştır. Benzer bir düzenlemenin kurumlar vergisi kanununda ihdas edilen ve 2025 yılı ve izleyen vergilendirme dönemlerinde elde edilen kazançlarına uygulanmak üzere 02.08.2024 tarihinde yürürlüğe giren ve 7524 sayılı kanunla 5520

Harçtan muaf olacaklar yine 5597 sayılı kanunda belirtilmektedir. Buna göre (5597 Sy. Kanun Madde:1/3 ve 1 Seri Nolu Genel Tebliğ (30.03.2007 tarih ve 26478 Sy. R.G.)) muaf olan kişiler şunlardır:

- Yurt dışında oturma izni bulunanlar,
- Ticari faaliyette bulunan araçların (kara, deniz, hava ve demiryolu) mürettebatı,
- 7 yaşını doldurmamış olanlardır.
- Pasavan⁹ ve benzeri belgelerle çıkış yapanlar ile KKTC'ye kimlik belgesiyle çıkış yapanlardan da yurt dışı çıkış harcı alınmamaktadır.

Mezkur genel tebliğde; harçtan muaf olacakların bu duruma belgelendirmeleri gerektiği belirtilmiş olup, karayolundaki taksi, minibüs ve kamyonet mürettebatı sayısının en fazla bir, diğerlerinde ise 3 kişi için muafiyetin uygulanabileceğini düzenlemiştir.

Genel tebliğle harç alınmayacak kişiler için ticari taksi, minibüs ve kamyonet mürettebatı sayısının bir, diğerlerindeki mürettebat sayısının ise en fazla üç kişi ile sınırlandırılmış olmasının bir açıklaması bulunmamaktadır. Böyle bir sınırlama yasa da yer almamakta olup, genel tebliğ ile sınırlandırma getirilmiştir. Genel tebliğlerin normlar hiyerarşisi bakımından kendinden üstte yer alan yasal düzenlemelere aykırı olmaması zorunludur. Dahası bu sınırlama yetkisinin sadece kanunla Cumhurbaşkanına verilen yetki ile ihdasının mümkün olabileceği Anayasanın 73'üncü maddesi gereğidir. Bu bakımdan yurt dışı çıkış harcından muaf olacak kişilerin kanunu aşacak şekilde genel tebliğle belirlenmesi Anayasaya açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

En son ihdas edilen 7524 sayılı kanunla harç tutarı 2024 yılı itibariyle 500 TL olmuştur. 2025 yılında uygulanacak yeniden değerlendirme oranını¹⁰ %43,93

sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen Yurt İçi Asgari Kurumlar Vergisi başlıklı 32/C maddesinde olduğu görülmektedir.

⁹ Pasavan, sınırı olan ülkelerin sınırdaki oturan kendi yurttaşlarına komşu ülkeye kısa süreliğine dolaşım olanağı sunan belge (<https://sozluk.gov.tr/>, 20.10.2024) olarak tanımlanmaktadır.

¹⁰ Bu oran VUK'un mükerrer 298'inci maddesi uyarınca her yıl ekim ayınca TÜİK tarafından açıklanan ÜFE'deki ortalama artıştır. Bu oran Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca açıklanmaktadır. TÜİK tarafından 04.11.2024 günü ilan edilen Yi-ÜFE ortalama fiyat artış oranı %43,93 ilan edildiğinden

(<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yurt-Ici-Uretici-Fiyat-Endeksi-Ekim-2024-53695&dil=1>, 04.11.2024) 2025 yılında uygulanacak yeniden değerlendirme oranının da %43,93 olacağını belirtebiliriz. Cumhurbaşkanının yurt dışı çıkış harcı tutarını yeniden değerlendirilmiş değeri üzerinden de üç katına kadar artırma yetkisinin 2025 yılında da

olduğu için bu tutarın Cumhurbaşkanınca ayrıca bir düzenleme yapılmaması durumunda 2025 yılında 710 TL olması beklenmelidir¹¹. Zira yurt dışı çıkış harcı her yıl yeniden değerlendirilerek artırılacak olup, bu şekilde yapılan hesaplamalarda 10 TL'sına kadar olan kesirler dikkate alınmayacaktır.

Kanunun 1'inci maddesinin 7'nci fıkrasına göre yurt dışı çıkış harcından toplanan tutarların 15 TL'sı Toplu

Konut İdaresi'ne, diğer tutarlar ise genel bütçeye gelir kaydedilmektedir.

Yurt dışı çıkış harcının toplam bütçe gelirleri içindeki payının süreç içinde genellikle giderek arttığı görülmektedir. Bu durum Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: 2006-2024 Yılları Genel Bütçe, Vergi ve Harç Gelirleri (Bin TL)

Yıllar	Genel Bütçe Gelirleri (Tahsilat)	Vergi Gelirleri (Tahsilat)	Tüm Harçlar (Yurt Dışı Çıkış Harcı Dahil)	Yurt Dışı Çıkış Harcı
2006	169.315.825	137.480.292	3.958.239	102.294
2007	185.715.245	152.835.111	4.743.577	58.871
2008	204.183.681	168.108.960	5.050.209	50.095
2009	209.484.498	172.440.423	4.755.033	50.075
2010	246.869.333	210.560.388	7.033.501	73.940
2011	288.103.108	253.809.179	8.343.814	88.631
2012	323.229.597	278.780.848	9.674.683	67.082
2013	377.342.211	326.169.164	12.947.970	86.449
2014	410.959.776	352.514.457	14.510.664	91.845
2015	466.679.075	407.818.455	16.984.617	99.135
2016	536.262.725	459.001.741	17.822.284	93.851
2017	610.259.005	536.617.206	19.237.047	103.834
2018	732.401.404	621.536.356	21.688.568	105.532
2019	852.407.710	673.859.718	24.175.740	221.968
2020	1.005.017.931	833.250.502	30.741.349	84.753
2021	1.370.732.059	1.164.988.132	42.085.166	104.111
2022	2.747.757.752	2.353.437.651	76.773.753	741.928
2023	5.111.008.123	4.501.109.421	129.718.272	1.312.545
2024-Eylül	5.946.460.114	5.134.058.529	135.078.231	1.548.172

Kaynak: <https://www.hmb.gov.tr/muhasebat-genel-mudurlugu-istatistikleri>, 30.10.2024.

Yıllar itibariyle genel bütçe gelirlerinin arttığı görülmektedir. 2023 yılı tüm tahsilat tutarından daha fazlası 2024 yılı ilk üç çeyreğinde elde edilmiştir. Hatta 2025 yılı merkezi yönetim bütçe kanunu teklifine göre 2025 yılı genel bütçe gelirlerinin 14.202.334.938.000 TL olması öngörülmüş, bunun 12.651.461.859.000 TL'sinin vergi gelirlerinden oluşacağı tahmin edilmiştir. Yine 2025 yılında tahminen 8.666.455.000 TL yurt dışı çıkış harcının tahsil edileceği hesaplanmıştır (<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/10/2025-Yili-Merkezi-Yonetim-Butce-Kanun-Teklifi-ve-Bagli-Cetveller.pdf>, 18.10.2024). Bu durumda yurt dışı çıkış harcı tahsilat tutarlarında ciddi bir artış olması beklenmektedir.

Tablo 1'e göre vergi gelirleri ve harç tutarları ile yurt dışı çıkış harcı tutarlarının genel olarak artış gösterdiği görülmektedir. 2020 yılında ise yurt dışı

çıkış harcında ciddi bir azalma gerçekleşmiştir. Hiç kuşkusuz bu azalmanın nedeni koronavirüs salgını sebebiyle uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarıdır. Bu kısıtlamalar 2021 yılında da devam etmiş ancak 2022 yılından itibaren hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Buna göre 2022 yılındaki yurt dışı çıkış harcı tutarı bir önceki yıla göre %637,82'lik bir artış sağlamıştır. Bunun bir başka nedeni de yurt dışı çıkış harcı tutarının 50 TL'sından 150 TL'sına çıkarılmış oluşudur. Diğer yandan yurt dışına çıkış yapan Türk vatandaşlarının genellikle yaz tatilini kullandığı düşünüldüğünde ve yurt dışı çıkış harcının 50 TL'sından 150 TL'sına artırıldığı tarihin 18.03.2022 olduğu göz önüne alındığında bu ciddi artışın anlamı ortaya çıkmaktadır.

Harç tutarları ile yurt dışı çıkış harcı tutarlarının genel bütçe gelirleri ile vergi gelirleri içindeki payı gösterir tablo, tablo 2'de yer almaktadır.

kullanılmadığı varsayıldığında 2015 yılındaki yurt dışı çıkış harcının 710 TL olacağı hesaplanabilir.

¹¹ 5597 sayılı kanunun 1'inci maddesine 7524 sayılı kanunla eklenen hükümde; yeniden değerlendirilerek yapılacak, 10 TL'lik kısırların dikkate alınmayacağı belirlenmiştir. 2025 yılı için uygulanacak yeniden değerlendirilme oranının %43,93 olarak dikkate alınması

sonucu 2025 yılındaki yurt dışı çıkış harcının $(500 + (500 \times 43,93)) = 719,65$ TL olması gerekir. Ancak kanundaki 10 TL kadarki kısırlar dikkate alınmayacağından ve Cumhurbaşkanınca ayrıca bir karar alınmadığı sürece 2025 yılındaki yurt dışı çıkış harcı tutarının 710 TL olacağını hesaplayabiliriz.

Tablo 2: 2006-2024 Yıllarındaki Harçların ve Yurt Dışı Çıkış Harcının Genel Bütçe ile Vergi Gelirleri İçindeki Payları (%)

Yıllar	Tüm Harçların Genel Bütçe Gelirleri İçindeki Payı	Tüm Harçların Vergi Gelirleri İçindeki Payı	Yurt Dışı Çıkış Harcının Bütçe Gelirleri İçindeki Payı	Yurt Dışı Çıkış Harcının Vergi Gelirleri İçindeki Payı	Yurt Dışı Çıkış Harcının Tüm Harçlar İçindeki Payı
2006	2,338	2,879	0,06	0,074	2,584
2007	2,554	3,104	0,032	0,039	1,241
2008	2,473	3,004	0,025	0,03	0,992
2009	2,27	2,757	0,024	0,029	1,053
2010	2,849	3,34	0,03	0,035	1,051
2011	2,896	3,287	0,031	0,035	1,062
2012	2,993	3,47	0,021	0,024	0,693
2013	3,431	3,97	0,023	0,027	0,668
2014	3,531	4,116	0,022	0,026	0,633
2015	3,639	4,165	0,021	0,024	0,584
2016	3,323	3,883	0,018	0,02	0,527
2017	3,152	3,585	0,017	0,019	0,54
2018	2,961	3,49	0,014	0,017	0,487
2019	2,836	3,588	0,026	0,033	0,918
2020	3,059	3,689	0,008	0,01	0,276
2021	3,07	3,612	0,008	0,009	0,247
2022	2,794	3,262	0,027	0,032	0,966
2023	2,538	2,882	0,026	0,029	1,012
2024-Eylül	2,272	2,631	0,026	0,03	1,146

Kaynak: <https://www.hmb.gov.tr/muhasebat-genel-mudurlugu-istatistikleri>, 30.10.2024.

Tablo 2'ye göre harçların bütçe gelirleri içindeki payında dalgalı bir seyir izlendiği görülmektedir. Örneğin, harçların bütçe gelirleri içindeki payı 2015 yılında en yüksek düzeye çıkarak %4,165 seviyelerine ulaşmıştır. Tüm yıl itibariyle en yüksek orana ulaşılan yıllar olarak 2015 yılını 2014, 2013 ve 2016 yılları izlemiştir. Buna karşın bu payının en düşük olduğu tüm yıl itibariyle sırasıyla 2009, 2006, 2008 ve 2023 yılları takip etmiştir. 2024-Eylül ayı itibariyle (9 aylık süre) tüm harçların vergi gelirleri içindeki payının %2,631 olarak oluşması, yıl sonuna kadar bu oranın artacağına bir işaret olabilir. Dahası yurt dışı çıkış harcı tutarının 12.08.2024 gününden itibaren 500 TL'sine çıkarılmış olması sebebiyle bu harcın hızla artacağı anlaşılmaktadır. Hatta 2025 yılında yeniden değerlendirilmiş değer üzerinden alınmaya devam edeceğinden daha da artması beklenmelidir.

Yurt dışı çıkış harcı, yurt dışına çıkan ve muaf olanlar dışındaki Türk vatandaşlarının her çıkışı başına alınan bir harç olduğundan ülkemizden yurt dışına çıkan Türk vatandaşları sayıları ile tahsil edilen yurt dışı çıkış harcı tutarları arasında bir bağlantı kurmak mümkün olabilir. Bu çerçevede önce yurt dışına çıkış yapan Türk vatandaşlarının sayısına bakılmakta yarar bulunmaktadır. Bu bilgiler tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Yurt Dışına Çıkan Türk Vatandaşları Sayıları (2010, 2024-Eylül)

Yıllar	Kişi Sayısı
2010	6.557.233
2011	6.281.972
2012	5.802.950
2013	7.525.869
2014	7.982.264
2015	8.750.851
2016	7.891.909
2017	8.886.916
2018	8.383.432
2019	9.650.512
2020	2.242.864
2021	2.738.340
2022	7.266.773
2023	11.067.359
2024-Eylül	8.699.118

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK Turizm İstatistiklerinden derlenmiştir.

Tablo 3'teki yurt dışına çıkan Türk vatandaşlarının sayılarının yıllar itibariyle dengeli biçimde genişlediği, pandeminin başladığı 2020 yılı ile devam ettiği 2021 yılında ciddi bir azalışın olduğu ancak 2022 yılından itibaren hızlı bir artışın yaşandığı görülmektedir. Hiç kuşkusuz yurt dışına çıkışa yönelik ulaşım olanaklarının gelişmesi, ülkemiz ve dünyanın seyahat kültürünün artması gibi çeşitli sebeplerle de bu artış izah edilebilir. Eğer 2024 yılı sonuna kadar yurt dışına çıkan Türk vatandaşlarının sayısında bir azalma olmazsa 2024 yılı tahsil edilen yurt dışı çıkış harcı tutarının da rekor kırabileceği görülmektedir.

Yurt dışına çıkan Türk vatandaşları ile tahsil edilen yurt dışı çıkış harcı rakamlarının karşılaştırılması aşağıdaki tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Yurt Dışı Çıkış Harcı Tahsil Edilen Türk Vatandaşı Sayıları

Yıllar	Yurt Dışına Çıkan Türk Vatandaşları Sayısı (A)	Tahsil Edilen Yurt Dışı Çıkış Harcı (TL) (B)	Kişi Başı Harç Tutarı (TL) (C)	Yurt Dışı Çıkış Harcı Tahsil Edilen Türk Vatandaşı Sayısı (B/C)*	Yurt Dışı Çıkış Harcı Ödeyenlerin Oranı
2014	7.982.264	91.845.000	15	6.123.000	76,71
2015	8.750.851	99.135.000	15	6.609.000	75,52
2016	7.891.909	93.851.000	15	6.256.733	79,28
2017	8.886.916	103.834.000	15	6.922.267	77,89
2018	8.383.432	105.532.000	15	7.035.467	83,92
01.01.2019-31.07.2019	5.574.115	27.945.000	15	1.863.000*	33,42
01.08.2019-31.12.2019	4.076.397	194.023.000	50	3.880.460*	95,19
2020	2.242.864	84.753.000	50	1.695.060	75,58
2021	2.738.340	104.111.000	50	2.082.220	76,04
01.01.2022-17.03.2022	879.460	32.557.000	50	651.140*	74,04
18.03.2022-31.12.2022	6.387.313	709.371.000	150	4.729.140*	74,04
2023	11.067.359	1.312.545.000	150	8.750.300	79,06
01.01.2024-11.08.2024	7.055.695	871.449.000	150	5.809.660*	82,34
12.08.2024-30.09.2024	1.643.423	676.723.000	500	1.353.446*	82,36

*: Yazar tarafından TÜİK turizm istatistikleri ile Muhasebat Genel Müdürlüğü bütçe istatistik verileri dikkate alınarak hesaplamalar yapılmıştır. Buna göre toplam tahsil edilen tutarlar gözönünde bulundurularak yurt dışı çıkış harç tutarı değişen dönemlerde çıkış bilgileri gün bazında değerlendirilmiş ve yurt dışı çıkış harcı ödeyenlerin bir önceki yıl verilerine oranlanmıştır. Yine tahsil edilen harç tutarları da aynı varsayım ile oranlanarak tablodaki verilere ulaşılmıştır.

** : 01.01.2019-31.07.2019 arası 15TL, 01.08.2019-17.03.2022 arası 50TL

*** : 01.01.2022-17.03.2022 arası 50TL, 18.03.2022-11.08.2024 arası 150TL

**** : 01.01.2024-11.08.2024 arası 150TL, 12.08.2024-31.12.2024 arası 500TL

Kaynak: Diğer tablolardaki veriler de kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4’de yer alan verilere bakıldığında genel olarak yurt dışına çıkan Türk vatandaşları ile yurt dışı çıkış harcı ödeyenlerin aynı sayıda olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun nedeni elbette harçtan muaf olanlardır. Özellikle yurt dışı çıkış harcı tahsilatının pandemi sonrası ciddi bir artış gösterdiği görülmektedir. Yine yurt dışı çıkış harcı tutarının uzun süreler sabit tutulduğu ancak son yıllarda gerek Cumhurbaşkanı kararı gerekse de yasal düzenlemelerle daha sık aralıklarla artış göstermiştir. Son yıllardaki sıklığı artan artışın yurt dışı çıkış harcının büyük kısmının genel bütçe gelirlerine aktarılıyor olmasının önemli bir payı olduğu değerlendirilmektedir. Hali hazırda tablo 3’te de gösterildiği üzere Eylül-2024 ayı itibarıyla 8.699.118 Türk vatandaşı kişinin yurt dışına çıkmış olup, tablo 4’te de hesaplandığı üzere 7.163.106 kişiden yurt dışı çıkış harcı tahsil edilmiştir. 2024 yılının önümüzde kalan son çeyreğinde de TÜİK verilerine göre (https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV.-Ceyrek:-Ekim---Aralik,-2023-53661,

30.10.2024) 2023 yılının son çeyreğindeki kadar kişi yurt dışına çıkış yaparsa (3.142.263 kişi) 2024 yılı sonunda en az aynı oranda yurt dışına çıkış devam ederse yıl sonunda yaklaşık 11.841.381 kişi yurt dışına çıkmış olacaktır. Bu kişilerden de son çeyrekte 2.587.968 (3.142.263 kişinin %82,36’sının yurt dışı çıkış harcı ödediği varsayıldığında) kişiden 500 TL üzerinden yurt dışı çıkış harcı tahsil edildiğinde (2.587.968 * 500=) 1.293.984.000 TL daha harç tahsil edilmiş olacaktır. Bu durumda 2024 yıl sonunda toplam 2.842.156.000 TL harç tahsil edilebilecektir. 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu’na (31.12.2023 tarih ve mükerrer 32416 Sy. R.G.) göre tahsil edilmesi öngörülen 2.307.096.000 TL tutarındaki yurt dışı çıkış harcı tahmininden daha fazla bir tahsilat yapılacağı anlaşılmaktadır. Diğer yandan daha önce de belirttiğimiz gibi 2025 yılında tahminen 8.666.455.000 TL yurt dışı çıkış harcının tahsil edileceği hesaplanmıştır (https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/10/2025-Yili-Merkezi-

Yonetim-Butce-Kanun-Teklifi-ve-Bagli-Cetveller.pdf, 18.10.2024). Bu hesaplamada yeniden değerlendirme oranında artışı da dikkate alınarak 2025 yılında 710 TL olacağı varsayılan yurt dışı çıkış harcı tutarı üzerinden yaklaşık 12.206.275 kişiden yurt dışı çıkış harcı alınacağı düşünülebilir. Bir başka ifade ile eğer 2025 yılında ayrıca bir artış öngörülmez ise 710 TL tutarındaki harç üzerinden yurt dışına harç ödeyerek çıkış yapacak Türk vatandaşı kişi sayısının 12.206.275 olacağı tahmin edilebilir. Bir önceki yıl için (2024 yılı için) yıl sonunda 9.751.074 kişiden yurt dışı çıkış harcı tahsilatı yapıldığı hesaplandığından bu tutarın yaklaşık %25,18 kadar artışla 2025 yılında toplam 12.206.275 kişi Türk vatandaşından harç tahsil edileceğinin hesaplandığı anlaşılmaktadır. Yıllık turist sayılarındaki ortalama artıştan daha fazla bir artış öngörüldüğü ifade edilebilir.

4. ANAYASANIN SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ HÜKÜMLERİ DEĞERLENDİRMELER

Anayasamızla ihdas etmiş kurallar normlar hiyerarşisi bakımından en üst norm olarak en bağlayıcı kurallardır. Bu bakımdan Anayasamızda yer alan kurallara aykırı diğer alt normların düzenlenmemesi esastır. Bu konuda yaratılacak aykırılıkların Anayasa Mahkemesinin soyut ya da somut norm denetimi suretiyle iptal edilmesi olasıdır. Yurt dışı çıkış harcı ile ilgili Anayasal kuralların başta 73'üncü maddesinde yer alan vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlülüklerle yönelik temel kurallar olmak üzere seyahat özgürlüğü ile de yakın ilişkisi bulunmaktadır.

Anayasamızın 23'üncü maddesi seyahat özgürlüğünü düzenlemektedir. Buna göre herkes seyahat edebilmekte, seyahat özgürlüğü suç soruşturması ya da kovuşturması nedeniyle ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla yasayla sınırlandırılabilir. Yurt dışına çıkışta ise ancak soruşturma veya kovuşturma nedeniyle yargıç kararı ile sınırlandırma yapılabilir¹².

Yurt dışına çıkmak isteyen Türk vatandaşları için yurt dışına çıkış harcının ödenmemesi sebebiyle yurt dışına çıkmalarını engelleyen bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Dahası yurt dışına çıkış esnasında harcın ödenip ödenmediğinin belirlenmesi ve ödemenin yapılmayanların yurt dışına çıkışın engel olunmasına yönelik olarak zımnen 1 Seri No'lu Genel Tebliğ'le düzenlemeler yapıldığı ifade edilebilir

¹² Bu konuda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un (28.07.1953 tarih ve 8469 sayılı Resmî Gazete) 36/A maddesinde vergi borcu sebebiyle yurt dışına çıkış yasağı uygulaması varken, Anayasamızın 23'üncü maddesindeki değişiklik nedeniyle zımnen ilga edildiğinden 6111 sayılı Kanun'un (25.02.2011 tarih ve

(Kabakçı Karadeniz, 2013:54). Anayasamızın 11'inci maddesinin 2'nci fıkrasındaki "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" hükmüne göre Anayasa bağlayıcıdır ve ona aykırı bir yasal düzenleme tesis edilemez. Kaldı ki herhangi bir yasal düzenlemeden değil, bir genel tebliğden bahsetmeyiz. Bu bağlamda yurt dışı çıkış harcı ödenmediğinden bahisle Türk vatandaşlarının yurt dışı çıkışına izin verilmemesi açıkça anayasaya aykırıdır. Bir başka ifade ile yasal düzenleme ile yurt dışı çıkış harcı alınmasına karşın Anayasada belirtilen sınırlamalardan hiçbirine girmeyen yurt dışına çıkışa harç engeli konulması seyahat özgürlüğünü kısıtlamaktadır (Kara, 2020:159) ve bu durum Anayasaya aykırılık teşkil etmektedir.

5. VUK VERGİ HATASI

Hata kelime anlamı olarak "istemeyerek ve bilmeyerek yapılan yanlış" (<https://sozluk.gov.tr/>) demektir. VUK'un 116'ncı maddesinde ise vergi hatası; vergiye ilişkin hesaplarda ya da vergilendirmede gerçekleşen yanlışlar sebebiyle haksızca fazladan ya da eksik vergi alınması ya da istenmesi olarak tanımlanmıştır. Vergilendirmede bir hatadan söz edebilmek için kanunun vergi hatası tanımına uygun bir durumun ortaya çıkmış olması gerekmektedir. Bir başka ifade ile vergiyle ilgili hesap ve vergilendirmede hataların meydana gelmiş olması lazımdır. Yapılan bu hatalardan da haksızca fazla veya eksik bir vergi talep edilmiş olması ya da hakkı olmadığı halde ortada fazla ya da eksik iade edilmiş verginin bulunması zorunludur. Haksızlık hem mükellef nezdinde hem de idare nezdinde gerçekleşebilir. Bu hatalar ise her zaman düzeltilir. Zira vergilendirme işlemleri hukuki birer işlem olup hukuk dışına çıkılmaksızın doğrunun bulunması amaçlanmaktadır. Vergi sistemimiz de yapısı gereği doğrunun tarafındadır ve olası hatalar söz konusu olduğunda bunların tespiti ve düzeltilmesi düzenlemelerini gerçekleştirmiştir. "Haksız vergi istenmesi", vergi tarhiyatını, "haksız vergi alınması" ise hataen verginin ödenmesi olarak anlamak gerekmektedir (Demirel, 2016:21). Burada işlemin "haksız" olması esastır. Haksızlık, hukuki işlemin sakatlığını ifade etmektedir, denilebilir.

5.1. Vergi hatası türleri

Kanun koyucu vergi hatalarının iki kategoride incelemiştir: Hesap hatası ile vergilendirme hatası.

mükerrer 27857 sayılı Resmî Gazete) 165'inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Bu durumda vergi borcu tutarı ne olursa olsun bu borç nedeniyle yurt dışına çıkış yasağı uygulaması yapılmamaktadır.

Hesap hatası VUK'un 117'nci maddesinde hükme bağlanmış olup matrahta hata, vergi miktarında hata ve verginin mükerrer olması şeklinde üç kategoride incelenmiştir. Vergilendirme hataları; VUK'un 118'inci maddesinde açıklanmıştır. Bu çerçevede vergilendirme hataları; mükellefin şahsında, mükellefiyette, mevzuda ve vergilendirme ya da muafiyet döneminde hata şeklinde dört kategoride incelenmiştir.

Tüm hata türleri bütün olarak değerlendirildiğinde hataların sadece vergi aslına yönelik olmadığı aynı zamanda cezalar için de geçerli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla vergi hatalarının vergi aslı ile ilgili olmadığı, cezaları kapsadığı belirtilebilir.

Hata türleri arasında hesap hatalarının içinde tanımlanan verginin mükerrer olması hususu konumuzla doğrudan ilgilidir.

5.1.1. Verginin mükerrer olması

Bu hata türü VUK'un 117'nci maddesindeki vergi hatalarından hesap hataları faslında düzenlenmiştir. Burada aynı vergi yasasının icrasında belli vergilendirme döneminde aynı matrahın üzerinden birden fazla kez verginin alınması ya da istenmesi söz konusudur. Bu kapsamda verginin mükerrer olması hususu açıklığa kavuşturulmuştur. Bu tanımdan hareketle verginin mükerrerliğinden bahsedebilmek için kanunun, dönemin matrahın aynı olması ve birden fazla kez vergi tarhiyatı ya da haksız vergi iadesinin var olması gerekmektedir. Hiç kuşkusuz "vergi" kavramı, harçlar için de geçerlidir. Bu bağlamda verginin mükerrer olduğunun kabulü için;

- Verginin süjesinin aynı olması (aynı vergi konusundan alınması),
- Aynı vergilendirme dönemi (aynı hizmet türü) için alınması,
- Aynı matrah üzerinden (aynı işlem) alınması, gerekmektedir. Aynı mükelleften aynı işlem türü ve hizmetten aynı nitelikte birden fazla alınması verginin (harcın) mükerrer olduğunu göstermektedir. Bu durumda da vergi hatasından bahsetmek mümkündür. Vergi hatası farklı vergi kanunlarının uygulanmasında kullanılmamaktadır (Özyer, 2003:192) Burada aynı hizmet türü üzerinden birden fazla vergi kanunun uygulanması söz konusudur. Bir yandan Harçlar Kanunu'na göre pasaport harcı alınmakta, diğer yandan Yurt Dışı Çıkış Harcı Kanunu'na göre harç alınmakta, öte taraftan da Değerli Kağıtlar Kanunu'na göre değerli kâğıt bedeli alınmaktadır. Her ne kadar lafzen farklı kanunlar uygulandığı için alınan harç ve bedeller bakımından verginin mükerrer olduğundan bahisle vergi hatasının olmadığı ileri sürülebilse de aynı hizmet türünden çok sayıda vergi ve benzeri bir mali yükümlülük ihdas etmek ölçüsüzce, mülkiyet

hakkına aşırı bir müdahaleyi içermektedir. Bu yönleriyle konuyu ruhuna inilmeli ve vergi hatası kapsamında değerlendirilerek aynı kamu hizmeti için aşırı bir yükümlülük yaratarak mülkiyet hakkına haksız müdahale ortadan kaldırılmalıdır.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Uzun bir süredir uygulanmakta olan yurt dışı çıkış harcı; içerdiği düzenlemeler, bütçe gelirlerine getirdiği gelirler ile seyahat özgürlüğü başta olmak üzere Anayasal kurallara aykırılığı konusunda mütemadiyen tartışılmaya devam etmektedir. Diğer yandan sadece kendi vatandaşlarının yurt dışına çıkışı esnasında harç alan üç ülkeden biri olduğu hususu eleştirilmektedir.

Bütçe vergi gelirleri faslında oranının giderek artırdığı ve bundan sonraki süreçte de en azından yeniden değerlendirilme oranında her yıl artırılacağı anlaşılan yurt dışı çıkış harcının sadece Türk vatandaşlarından alınması uygulamasının eşitlik ve vatandaşlık hakkıyla çeliştiği düşünülmektedir. Yurt dışı çıkış harcı tahsilatının firesiz biçimde %100 oranında alındığı düşünüldüğünde kamu gelirleri açısından yeni ve artmakta olan bir gelir ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Önümüzdeki yıldan itibaren bir dizi değişikliklerle yeniden düzenlenen 5597 sayılı Yurt Dışı Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun yoluyla tahsil edilen harcın 15 TL'lik kısmı Toplu Konut İdaresi'ne bırakılmakta, kalan büyük kısmı ise bütçe gelirlerine aktarılmaktadır.

Anayasamızın 73'üncü maddesinde hükümlenen verginin yasallığı ilkesi, sadece vergi gelirleri için değil, diğer harç, resim ve benzeri mali yükümlülükler için de geçerlidir. Bu kapsamda harçların da bu kurala uygun düzenlenmesi zorunludur. Anayasa kurallarına aykırı diğer alt normların düzenlenmesi mümkün olmadığından belirtilen kurallara aykırı yasaların Anayasa Mahkemesince denetime tabi tutulması da izahtan varestedir. Anayasanın 23'üncü maddesinde düzenlenen yurt dışı çıkış yasağının ancak bir suç soruşturması ya da kovuşturması esnasında ve sadece yargıç kararı ile sınırlandırılabilmesi kuralına aykırı şekilde bir genel tebliğ ile yurt dışı çıkış harcı ödemeyen Türk vatandaşlarının çıkışı zımnen engellenmektedir. Bu durum açıkça anayasaya aykırıdır.

Diğer yandan VUK'un 1'inci maddesi gereği şümulü yönünden yapılan düzenlemeler sadece genel bütçeye giren vergilerle ilgili değil, aynı zamanda diğer resim, harçlar ile il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim ve harçlar hakkında da uygulanmaktadır. Bir başka ifade ile "vergi hataları" kavramı ile vergi hatası türleri sadece "vergi"ler ile ilgili değil aynı zamanda resim ve harçlar için de

geçerli olmaktadır. Harçlarda ya da resimlerde yapılan hatalar da vergi hataları faslında yapılan düzenlemelere göre değerlendirilmektedir. Yurt dışı çıkışı için bir Türk vatandaşı öncelikle verilen kamu hizmetinin karşılığı olarak pasaport harcını ödemektedir. Dolayısıyla artık bu hizmet için tekrar harç alınmaması gerekmektedir. Tekrar yurt dışı çıkış harcı adı altında harç alınması mükerrer vergileme kapsamında vergi hatası tanımına dahil edilmelidir. Dahası aynı zamanda pasaport üzerinden bedeli Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca belirleneceği düzenlenen ve bu haliyle de açıkça Anayasaya aykırı olan "değerli kâğıt bedeli"nin de alınıyor olması mülkiyet hakkına aşırı bir yüklenmeyi ifade etmektedir. Bu durumun sadece bir kamu hizmeti karşılığında ölçülü olarak mali yükümlülük ihdas edildiği şeklinde bir izahatla açıklanamayacağı ortadadır. Sonuç olarak haksız ve ölçsüz olarak alınmakta olan yurt dışı çıkış harcının seyahat özgürlüğünü haksızca sınırlandırması, mülkiyet hakkına ölçsüzce müdahale edilmesi yönleriyle Anayasaya aykırılığından ve VUK kapsamında vergi hatasına dahil edilmesi gerektiğinden bahisle kaldırılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- 04.04.2007 tarih ve 2007/11963 sayılı BKK, 05.05.2007 tarih ve 26513 sayılı Resmî Gazete.
- 02.06.1961 tarihli 5/1280 sayılı BKK, 06.06.1961 tarih ve 10821 sayılı Resmî Gazete.
- 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmî Gazete.
- 1 Seri No'lu Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanunun Uygulanmasına Dair Genel Tebliğ, 30.03.2007 tarih ve 26478 sayılı Resmî Gazete.
- 196 sayılı Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanunu, 23.02.1963 tarih ve 11342 sayılı Resmî Gazete.
- 210 sayılı Değerli Kâğıtlar Kanunu, 28.02.1963 tarih ve 11343 sayılı Resmî Gazete.
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu. 10,11,12.01.1961 tarih ve 10703 10704, 10705 sayılı Resmî Gazeteler.
- 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, 17.03.1984 tarih ve 18344 sayılı Resmî Gazete.
- 2989 sayılı "18.2.1963 Tarihli ve 196 Sayılı Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanununun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun", 17.03.1984 tarih ve 18344 sayılı Resmî Gazete.
- 3519 sayılı Pasaport Kanunu, 15.07.1938 tarih ve 3960 sayılı Resmî Gazete.
- 4369 sayılı Kanun, 29.07.1998 tarih ve mükerrer 23417 sayılı Resmî Gazete.
- 4684 sayılı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 03.07.2001 tarih ve 24451 sayılı Resmî Gazete.
- 4705 sayılı "Yurt Dışına Çıkışlardan Harç Alınması ve 4481 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", 12.07.2001 tarih ve 24460 sayılı Resmî Gazete.
- 4736 sayılı "Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal Ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", 19.01.2002 tarih ve 24645 sayılı Resmî Gazete.
- 492 sayılı Harçlar Kanunu, 17.07.1964 tarih ve 11756 sayılı Resmî Gazete.
- 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun, 31.01.2004 tarih ve 25363 sayılı Resmî Gazete.
- 5307 sayılı "Yurt Dışına Çıkış Harcı Tutarının Yeniden Belirlenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı", 18.03.2022 tarih ve 31782 sayılı Resmî Gazete.
- 5597 sayılı "Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", 23.03.2007 tarih ve 26471 sayılı Resmî Gazete.
- 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 24.07.1950 tarih ve 7564 sayılı Resmî Gazete.
- 5887 sayılı Harçlar Kanunu, 29.02.1952 tarih ve 8047 sayılı Resmî Gazete.
- 6111 sayılı Kanun, 25.02.2011 tarih ve mükerrer 27857 sayılı Resmî Gazete.
- 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 28.07.1953 tarih ve 8469 sayılı Resmî Gazete.
- 6455 sayılı "Gümrük Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazete.
- 700 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", 07.07.2018 tarih ve mükerrer 30471 sayılı Resmî Gazete.
- 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 09.07.2018 tarih ve 30473 sayılı Resmî Gazete.
- 7186 sayılı "Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", 19.07.2019 tarih ve mükerrer 30836 sayılı Resmî Gazete.
- 7489 sayılı 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu, 31.12.2023 tarih ve mükerrer 32416 sayılı Resmî Gazete.
- 7524 sayılı "Vergi Kanunları İle Bazı Kanunlarda Ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", 02.08.2024 tarih ve 32620 sayılı Resmî Gazete.
- 94 Seri No'lu Harçlar Kanunu Genel Tebliği, 30.12.2023 tarih ve 2. mükerrer 32415 sayılı Resmî Gazete.
- Akdoğan, A. (2017). Kamu Maliyesi, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 18. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 108; Işık, A. (2014). Kamu Maliyesi, 3. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Anayasa Mahkemesi'nin 29.01.2014 tarihli ve E.: 2013/66, K.: 2014/19 sayılı iptal kararı 10.01.2015 tarih ve 29232 sayılı Resmî Gazete.
- Batı, M. (2023). Vergi Hukuku, Üçüncü Baskı, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara.
- Biyan, Ö. (2024). Vergi Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Çakır, T. (2018). Kamu Maliyesi, Bölüm Adı: Kamu Gelirleri, Ed: Tosunoğlu, Ş. ve Ergül, Y. T., Anadolu Üniversitesi Yayını No.3786, Açıköğretim Fakültesi Yayını No. 2600, Eskişehir, 114-129.
- Çevik, S.(2018). Kamu Maliyesi Kamu Kesimi Ekonomisine Giriş, Palet Yayınları, Konya.
- Çomaklı, Ş.E. ve Ayrangör, Z. (2016). Vergi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara.

- Demirel, M. (2016). Vergi Hataları ve Düzeltme Yolları, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Egeli, H. ve Karakoyun, F. (2019). Kamu Maliyesi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Erdem, Ümit Baki. (2023). "Belgelerle Türk Turizm Tarihi/Devlet-i Aliyye (Osmanlı) Pasaportu", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, cilt.34, Sayı.1, Bahar:112-127.
- Erdoğan, Ömer. (2020). "Pasaport Serüveninin Son Durağı NVİGM", *İdarecinin Sesi Dergisi*, Sayı.197, Eylül-Ekim 2020, 73-74.
- Giray, F. (2021). Maliye Tarihi, Dora Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Hazine Müsteşarlığı, "Yeni Türk Lirası Ve Yeni Kuruşta Yer Alan Yeni İbarelere İlişkin Kaldırılmasına Ve Uygulama Esaslarına İlişkin Tebliğ", 22.08.2008 tarih ve 26975 sayılı Resmî Gazete.
- <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D21/Y4/T1/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/6ddfb0c4-5e4d-45ed-8c72-d0614329c00c.htm>, 30.10.2024
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-İstatistikleri-IV.-Ceyrek-Ekim---Aralık,-2023-53661>, 30.10.2024.
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yurt-Ici-Uretici-Fiyat-Endeksi-Ekim-2024-53695&dil=1>, 04.11.2024.
- <https://sozluk.gov.tr/>, 20.10.2024.
- <https://vergialgi.com/kriz-donemlerinin-kurtaricisi-yurtdisi-cikis-harci>, 30.10.2024.
- <https://www.gib.gov.tr/yurt-disina-cikis-harci-uygulama-genel-teblig-taslagi-hazirlanmistir>, 07.11.2024.
- <https://www.rferl.org/a/iran-skyrocketing-departure-tax-proposal-anger-tourism/28914103.html>, 10.10.2024.
- <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/10/2025-Yili-Merkezi-Yonetim-Butce-Kanun-Teklifi-ve-Bagli-Cetveller.pdf>, 18.10.2024.
- <https://www.tripzilla.com/countries-departure-tax/77780>, 10.10.2024.
- https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__d01/c011/mm__01011042ss0054.pdf, 10.10.2024.
- <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d17/c003/tbmm17003041ss0019.pdf>, 25.10.2024.
- Kabakçı Karadeniz, H. (2013). "Yurt Dışı Çıkış Harcı ve Seyahat Özgürlüğü", *Mali Çözüm Dergisi*, Yıl 23, Sayı.118, Temmuz-Ağustos, 43-66.
- Kaneti, S., Ekmekci, E., Güneş, G. Ve Kaşıkçı, M. (2022). *Vergi Hukuku*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Kara, S. (2010). "Yurt Dışı Çıkış Harcının Anayasaya Aykırılığı Sorunu", *AkdHFD*, Haziran 2020, Cilt.10, Sayı.1, 147-166.
- Keen, M. ve Strand, J. (2006). *Indirect Taxes on International Aviation*, IMF Working Paper, WP/06/24, Fiscal Affairs Department, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp06124.pdf>, 10.10.2024.
- Keha, Murathan. (2019). "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet Türkiye'sine Otel, Han ve Pansiyonlar İçin Alınan İnzibati Tedbirler", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, TAED, Mayıs 2019, 347-362.
- Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No:86), 28.12.2023 tarih ve 32413 sayılı Resmî Gazete.
- Mutluer, M.K., Öner, E. Ve Kesik, A. (2010). *Teoride ve Uygulamada Kamu Maliyesi*, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 185, Hukuk 11, İstanbul.
- Özyer, M. A. (2003). *Açıklama Ve Örneklerle Vergi Usul Kanunu Uygulaması*, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Pasaport Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, 14.08.2014 tarih ve 29088 sayılı Resmî Gazete.
- Saban, n. (2021). *Vergi Hukuku*, Onbirinci Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Sezer, Hamiyet. (2003). "Osmanlı İmparatorluğu'nda Seyahat İzinleri (18-19.Yüzyıl)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 33, 105-124.
- Susam, N. (2019). *Kamu Maliyesi Temel Kavram ve Esaslar*, 3. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2023). *Vergi Teorisi ve Politikası*, 5. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- tcmb.gov.tr/tlkampanya/sss.html#:~:text=Bilindi%C4%9F%20gibi%2C%2031%20Ocak%202004,Ocak%202006%20tarihinde%20tedav%C3%BClden%20kald%C4%B1r%C4%B1m%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1, 30.10.2024.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, "Yeni Türk Lirası Banknotlarının Tedavülden Kaldırılmasına İlişkin İlan", 08.05.2007 tarih ve 26516 sayılı Resmî Gazete.
- Uluatam, Ö. (1994). *Vergi Hukuku Cilt 1*, 2. Baskı, Adım Yayıncılık, Ankara, 6.
- Yavuz, H. (2016). "Türkiye'de Bir Kamu Geliri Olarak Harç Gelirinin Gelişimi:1990-2015 Dönemi", *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2016, Özel Sayı, 370-377.